

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ A MUZEULUI DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA (22—24 NOIEMBRIE 1982)

Sesiunea științifică „Pontica“ a fost închinată în 1982 aniversării a 100 de ani de la nașterea lui Vasile Pârvan și s-a desfășurat sub titlul „Convergențe arheologice și istorice în spațiul carpato-danubiano-pontic“.

Ședința plenară de deschidere a lucrărilor a avut loc la 22 noiembrie 1982, ora 10,30, în sala de festivități a muzeului.

Tovarășul A. Rădulescu, directorul Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța a salutat prezența la această manifestare a unor cadre de seamă din conducerea de partid și de stat a județului, precum și pe oaspeții care au răspuns invitației de a participa la această reuniune.

Luînd cuvîntul, tovarășa Elena Borodi, secretar al Comitetului județean de partid, a rostit *cuvîntul de salut*.

Directorul instituției a prezentat apoi *Darea de seamă asupra activității muzeului în perioada noiembrie 1981-noiembrie 1982*, după care participanții au audiat comunicările :

— M. Irimia : *Vasile Pârvan și preistoria României*.

— A. Rădulescu : *Vasile Pârvan și cercetările sale în Dobrogea*.

În continuare, cei prezenți au participat la vernisajul expoziției omagiale „Vasile Pârvan“.

În după-amiaza aceleiași zile programul a cuprins participarea la spectacolul : „Lăsați-mă să cînt“, de Gherase Dendrino.

Marti, 23 noiembrie, lucrările sesiunii au continuat pe secții.

La *secția arheologie*, lucrările au fost conduse de tov. M. Bărbulescu și tov. M. Irimia.

Au fost prezentate următoarele comunicări.

— Caraivan Glicherie : *Evoluția zonei lacului Agigea în cuaternarul târziu*.

— P. Hașotti : *Contribuții la studiul uneltelor din silex aparținând culturii Hamangia.*

— C. D. Matei : *Noi puncte de vedere privind producția agricolă și schimbul în coloniile grecești din nordul Dobrogei și vestul Pontului Euxin.*

— M. Irimia, N. Cheluță-Georgescu : *Amfore dintr-un mormânt tumular de la Topalu.*

— M. Bărbulescu : *Importul de amfore sinopeene în așezarea de la Albești.*

— L. Buzoianu : *Relațiile comerciale ale Tomisului în perioada elenistică în lumina importului de amfore.*

— N. Cheluță-Georgescu : *Observații asupra incintelor callatiene în lumina descoperirilor recente.*

— M. Bucovală : *Figurine și obiecte din bronz romane timpurii din colecțiile Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța.*

— Z. Covacef : *Date noi privind cultul lui Hercule în Dobrogea romană.*

— Puiu Hașotti și E. Mihail : *Lucrări perieghetice între Izvorul Mare și Cochirleni.*

În cadrul discuțiilor, tov. Puiu Hașotti subliniază importanța primei comunicări, datorită datelor noi cuprinse în aceasta. Până acum se admitea ideea existenței așezărilor lacustre. Iată că această posibilitate este infirmată pentru epoca neolitică la Agigea și nu se întrevede unde s-ar fi putut construi în altă parte astfel de așezări.

Tov. M. Irimia întreabă în legătură cu aceeași comunicare ce diferență de nivel a mării a fost stabilită pentru perioada dintre 500 î.e.n. și anul 1. Este de părere că lucrarea trebuie inclusă în volumul Pontica pentru definirea cadrului geografic al unei epoci. Nu se pot discuta așezările marine și instalațiile navale fără cunoașterea cadrului lor geologic. În legătură cu cea de-a doua comunicare este de părere că aceasta este elaborată metodic, iar analiza silexurilor oferă date concludente privind cronologia, în lipsa precizărilor de ordin stratigrafic.

Tov. M. Bărbulescu se referă la cea de-a treia lucrare, menționând că prezintă aspecte noi, ce trebuie combinate cu ansamblul lucrărilor cunoscute în această privință, iar în același timp problema trebuie aprofundată pentru coloniile vest-pontice.

Tov. M. Irimia își exprimă opinia în legătură cu aceeași lucrare că amforele pentru vin pot fi luate în discuție și ca recipiente pentru alte mărfuri în epoca elenistică. Autorul răspunde că au fost efectuate analize și că în amfore a fost transportat vin.

Referindu-se la cea de-a IV-a lucrare, tov. M. Bucovală întreabă de ce tumulul este atribuit unui șef, de ce este calificat ca tumul princiar. Tov. M. Irimia răspunde că acest gen de tumul de mari dimensiuni face parte din categoria celor „princiare”, ca și cele de la Aghighiol, Fîntînele, Zimnicea. În general este acceptată ipoteza că tumulii de acest tip aparțin șefilor locali, așa cum este cazul și la Histria.

Tov. M. Irimia sugerează în legătură cu cea de-a V-a lucrare compararea procentajelor amforelor după forma fundului și a gîtului. Comunicarea oferă posibilitatea racordării situației cronologice cu cea stratigrafică.

În ceea ce privește cea de-a VI-a lucrare, tov. M. Bărbulescu este de părere că reactualizează o discuție mai veche referitoare la importul de amfore.

Tov. A. Panaitescu se referă la lucrarea a VII-a, subliniind importanța determinării suprafeței de 80 ha a cetății de epocă elenistică, făcînd o comparație cu Histria, care în aceeași perioadă are aproximativ aceeași arie locuită. Ar fi fost indicat să se amintească și de partea acoperită de apă a orașului, astfel suprafața stabilită fiind cu mult mai mare. Tov. M. Irimia își exprimă opinia că trebuie să fim mai circumspecți cînd stabilim suprafața orașului pe baza elementelor ce ne stau la dispoziție. Sigur este că trebuie comparate situațiile mai multor orașe.

Tov. E. Bîrlădeanu completează că substrucția de stejar nu poate fi legată în epoca elenistică de amenajările portuare. Material de alt fel nu a putut fi recoltat pentru că se află sub nivelul apei.

În legătură cu lucrarea a VIII-a, tov. Z. Covacef își exprimă părerea că suporturile amintite de tov. M. Bucovală sînt interpretate ca suporturi în cuptoarele de olari. Se așeza vasul pe ele și se introducea în cuptor.

Tov. A. Panaitescu lansează ipoteza că la Tîrgușor este posibil să fi fost staționată o unitate militară, dată fiind prezența acestor reprezentări ale lui Hercule.

Tov. M. Bărbulescu este de părere că figura din relief prezentat ar putea fi o reprezentare a altei divinități.

Tov. N. Frecea se referă la a X-a lucrare, spunînd că acest depozit arheologic a fost cercetat mai de mult. Există încă o conductă legată la marele izvor, refăcut între 1830 și 1850, rămasă pînă la 1899, cînd este refăcută de români. Propune continuarea cercetărilor arheologice în zona respectivă.

Tov. M. Irimia este de părere că cercetările periegetice trebuie continuate.

Referindu-se la cea de-a XI-a lucrare, tov. P. Hașotti opinează că este utilă clasificarea enunțată și întrebă dacă este posibilă construcția unui pod de vase din monoxile. Tov. C. Matei afirmă că gropile pentru săratul peștelui datate în secolul V—IV î.e.n. sînt practicate mult mai timpuriu.

Tov. T. Papasima răspunde tov. P. Hașotti că este posibilă ipoteza emisă. Trupa trecea pe rînd și de aceea a trecut numai un număr atît de redus de soldați.

La secția de istorie medie, modernă și contemporană lucrările au fost conduse de tov. Ion Bitoleanu și tov. Carmen Atanasiu.

Au fost prezentate următoarele comunicări :

— I. Bitoleanu : *Apărarea teritoriului dunărean în contextul războiului popular de apărare în evul mediu românesc.*

— M. Vicol : *Nemulțumiri sociale înregistrate în lumea satului dobrogean la sfârșitul sec. al XIX-lea.*

— M. Păvăloiu : *Preocupări pentru înzestrarea marinei române la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX.*

— Gh. Dumitrașcu : *Originea satelor dobrogene în lumina tradițiilor populare.*

— A. Pop : *Serviciul sanitar al Constanței între 1900—1906.*

— M. Suceveanu : *Aspecte din istoricul bibliotecii municipiului Constanța.*

— M. Bălăbănescu : „*Cultura — cercul de lectură al tinerimii constănțene*“.

— C. Greavu : *Din istoricul bateriilor de coastă ale marinei române.*

— C. Atanasiu : *Ofițeri din marina militară în conducerea Serviciului Maritim Român.*

— G. Borandă : *Mărturii despre primul voiaj în Oceanul Atlantic al navelor militare românești.*

— V. Ciorbea : *Aspecte privind evoluția comerțului dobrogean în perioada interbelică.*

— M. Luca : *Prezența elementului grec în Dobrogea în sec. XIX-XX*

În cadrul discuțiilor, tov. I. Bitoleanu evidențiază meritul tuturor autorilor comunicărilor prezentate de a fi aprofundat aspecte ale istoriei Dobrogei și județului Constanța îndeosebi cele mai puțin cunoscute sau inedite. Recomandă acordarea unei atenții sporite problemelor demografice, ale etnicului dobrogean atât de variat, complex și important ca studiu istoric.

Tov. V. Ciorbea relevă aspectele noi pe care le-au pus în valoare comunicările prezentate, faptul că ele au prilejuit un schimb de idei în cercetarea istorică a Dobrogei și a județului Constanța, cunoașterea preocupărilor celor care se ocupă de studierea istoriei Dobrogei, completarea cunoștințelor în acest domeniu.

Miercuri 24 noiembrie.

La secția arheologie lucrările au fost conduse de tov. M. Bărbulescu și M. Bucovală.

Au fost prezentate următoarele comunicări :

— D. Mîndru : *Valori patrimoniale din Dobrogea aflate în muzeele din străinătate.*

— A. Vertan : *Date și concluzii preliminare asupra tezaurului monetar descoperit la Abrud.*

— O. Bounegru : *Navigația militară la Dunărea de Jos în sec. IV—VII e.n.*

— C. Chera, V. Lungu : *Noi dovezi arheologice ale creștinismului la Tomis în sec. IV e.n.*

— A. Avram : *Cu privire la autonomiile rurale din Dobrogea română (sec. I—III e.n.)*.

— Gh. Papuc : *Cîteva precizări privind zidul de incintă de la Tropaeum Traiani*.

— Tr. Cleante : *Cărămizi ștampilate inedite descoperite la Rasova*.

— C. Chiriac : *Un nou monument de arhitectură religioasă descoperit la Oiteni (jud. Constanța)*.

— A. Panaitescu : *Considerații pe marginea semnelor de pietrari de la Păcuiul lui Soare*.

— G. Custurea : *Unele aspecte ale circulației monetare din Dobrogea medievală (sec. XV—XVIII)*.

În cadrul discuțiilor, tov. M. Irimia evidențiază în legătură cu comunicarea a doua importanța tezaurului de la Abrud. Este cunoscut că la mijlocul sec. II î.e.n. au avut loc numeroase evenimente istorice. După recenta lucrare a lui V. Bărliba se discută din alte puncte de vedere problemele tezaurizării și momentele care le determină. Autorul amintit ajunge la concluzia că tezaurile pot fi îngropate la distanțe foarte mari de timp. Încercarea de a lega tezaurul de un eveniment trebuie să țină de reguli numismatice stricte. Tezaurul nu trebuie datat neapărat după ultima monedă. Tov. G. Custurea face observația că la tov. V. Bărliba este vorba de moneda republicană în timp ce în cazul de față se pune problema circulației monetare în imperiu.

Referitor la comunicarea a patra tov. M. Irimia cere precizarea dacă semnul crucii de pe fibulă a fost gravat ulterior sau a fost turnat odată cu piesa. Crucea apare ca simbol creștin după jumătatea sec. IV e.n. În cazul că simbolul a fost turnat, am avea o prezență foarte timpurie a acestuia. În cazul în care crucea este pilită ulterior în brațul fibulei (în a doua jumătate a sec. IV e.n.) ar exista o concordanță cronologică cu celelalte obiecte din inventarul mormintului. Vorbitorul recomandă circumspecție înainte de a propune o datare timpurie a obiectului.

Tov. S. Ursu sugerează că se poate observa prin analiză la microscop dacă crucea este turnată sau pilită, întrucît turnarea presupune multiplicare.

În privința celei de-a șaptea lucrări, tov. M. Bărbulescu observă că în prezentarea sa, tov. Tr. Cleante a încercat și o datare. Aceste cărămizi ar aparține, după opinia autorului, unei vexilații. Cărămizile însă se pot data și în prima jumătate a sev. II e.n., deci într-o perioadă cînd teritoriul respectiv intra în sfera de influență a legiunii a XI-a Claudia. La Sacidava însă există și o inscripție a unui militar din legiunea a V-a Macedonica. De aici rezultă contradicția : nu este posibil ca același teritoriu să se afle în același timp în sfera de influență a ambelor legiuni. Mai departe, existența unei vexilații mixte — I Italica — XI Claudia este greu de susținut. Din săpăturile de la Rasova a rezultat și material de sec. IV. Se ivește deci întrebarea dacă la Rasova poate fi presupusă o instalație portuară sau militară numai în baza cărămizilor ștampilate ?

Tov. A. Panaitescu opinează că în privința fortificării limes-ului este bine să se facă legătura între Rasova și Tropaeum Traiani. Instalația putea avea atât destinație portuară cât și caracter militar.

Tov. Gh. Papuc este de acord cu datarea propusă iar ca element de datare poate fi considerată și lărgirea ariei de influență a legiunii XI Claudia pentru că materialul de construcție prezentat la Rasova poate fi adus din altă parte.

Tov. M. Irimia adaugă că la Canlia se află o țiglă ștampilată provenind de la Pirjoaia cu inscripția [LEGV ?] MAC. În consecință, legiunea a V-a Macedonica controla poate o arie mult mai mare, pînă în preajma Durostorum-ului. Este însă probabil că materialele de construcție sînt transportate, iar pe de altă parte teritoriile unităților militare nu sînt prea bine delimitate. În legătură cu legiunea XI Claudia, într-un material din „Dacia“. V. Culică afirmă că apelativul Pia Fidelis ar fi apărut pînă cel tîrziu la începutul sec. III. Acesta ar fi încă un element important de datare.

Tov. C. Chera își exprimă părerea că nu trebuie redus rolul construcției descoperite la Rasova la cel de adăpost militar ci este evidentă folosirea ei și ca instalație portuară. Unitățile militare staționate pe Dunăre trebuie puse în legătură și cu flota romană ce opera pe fluviu.

Tov. C. Chiriac menționează la același subiect existența unei cărămizi provenind de la Pirjoaia, pe care se mai pot citi literele O N.

Tov. M. Bucovală pune în discuție folosirea termenilor de *basilică* sau *biseriicuță*.

În legătură cu a noua comunicare, tov. M. Bărbulescu amintește de analogii din Bulgaria pentru a data complexul în epocă romano-bizantină, iar tov. A. Panaitescu se referă la complexul de la Basarabi.

În încheiere, tov. M. Bucovală apreciază nivelul bun al lucrărilor care trebuie neapărat publicate. Subliniază importanța valorilor dobrogene semnalate în străinătate, menționează că ar fi fost foarte bine să se găsească și vasul în care se afla tezaurul de la Abrud, găsește foarte edificatoare și interesantă comunicarea tov. V. Lungu și C. Chera și afirmă că la Rasova se impun în continuare săpături arheologice.

La secția de istorie medie, modernă și contemporană lucrările au fost conduse de tov. Gh. Dumitrașcu și tov. Florica Cruceru.

Au fost prezentate următoarele comunicări :

— G. Lungu : *Perioada „Saligny“ în dezvoltarea portului Constanța.*

— A. Murat : *Drumuri comerciale în Dobrogea în sec. XVI—XVII.*

— M. Drugă : *Alegerile din noiembrie 1946, în județul Constanța.*

— N. Ursu : *Reorganizarea agriculturii dobrogene între anii 1945—1949.*

— A. Marinescu : *Primii pași făcuți de țărănimea dobrogeană pe calea cooperativizării agriculturii.*

— A. Rădulescu : *Incheierea cooperativizării agriculturii în regiunea Dobrogea.*

— Fl. Cruțeru : *Documente inedite privind decorarea sălii de consiliu a Primăriei din Constanța, actualul Muzeu de istorie națională și arheologie Constanța.*

— N. Răzvan : *Biserica de lemn de la Satu-Nou.*

— D. Păuleanu : *Probleme ale reorganizării tematice în Muzeul de artă Constanța.*

— A. Fărcașu : *Muzeul modern. Expoziția de grafică. Implicații educaționale asupra publicului tânăr.*

— S. Rusu : *Arta monumentală a municipiului și județului Constanța și pe litoralul Mării Negre.*

— M. Magiru : *Cîteva considerații privind cercetarea etnografică pe valea Carasu.*

— I. Pitrescu : *Contribuții etnografice și folclorice în publicațiile dobrogene.*

În cadrul discuțiilor, tov. H. Gheorghe subliniază strădania cercetătorilor de a lărgi cunoștințele despre această zonă a țării, de a realiza studii aprofundate și recomandă raportarea istorică la celelalte regiuni ale țării.

În încheiere, tov. Gh. Dumitrașcu opinează că lucrările prezentate cuprind o arie largă a istoriei Dobrogei, reușind să-și atingă scopul propus. Comunicarea tov. A. Murat prezintă o imagine fidelă a Dobrogei în timpul stăpînirii otomane. Tov. G. Lungu a prezentat raportul dintre moment și trăinicie în extinderea portului Constanța. Apreciază apoi pozitiv grupul de comunicări referitoare la cooperativizarea agriculturii. Tov. N. Răzvan aduce noutăți în domeniul la care se referă.

C. CHERA-MĂRGINEANU